

Repliker och kommentarer

Vad är en expansiv politik?

I Ekonomisk Debatt har Sven Grassman [1978] ägnat sig åt en kritisk granskning av den borgerliga regeringens ekonomiska politik. Artikeln handlar visserligen i första hand om devalveringspolitiken men tar dessutom upp en rad ytterligare problem. I det följande numret diskuteras Johan Myhrman [1978] mot bakgrunden av vad han kallar den moderna teoriutvecklingen inom makroekonomin hur den borgerliga regeringen resp den socialdemokratiska oppositionen och SNS:s konjunkturråd sett på stabiliseringspolitiken under 1977.

Som ekonom i det socialdemokratiska oppositionskansliet borde jag egentligen avhållit mig från att gå in i denna debatt. Grassmans måltavla var uppenbarligen i första hand den borgerliga regeringen och dess ekonomiska politik – en måltavla som visserligen snabbt försvann vid horisonten men som ändå kan komma att spöka ett bra tag till. Målet för den Myhrmanska kritiken förefaller att i första hand vara SNS-ekonomerna och deras "glada" expansionspolitik. Men båda författarna gör sig skyldiga till ganska grova vantolkningar av de socialdemokratiska förslagen på den ekonomiska politikens område. Jag har därför funnit det angeläget att rätta till dessa vanligt förekommande missförstånd om denna politik. Innan jag går in på detta vill jag emellertid något beröra Grassmans analys av devalveringspolitiken.

Grassman om devalveringarna

Grassman har givit sin artikel den något missvisande rubriken "Perspektiv på de-

valveringarna". Vad Grassman egentligen kommer fram till är nämligen att vi ännu knappast kan sägas ha fått något perspektiv på dessa. Vi måste först avvakta de kommande årens avtalsrörelser innan frågan om devalveringspolitikens eventuella framgång mera slutligt kan belysas.

Det är ju i och för sig ingen större regeringskonst att fatta beslut om nedskrivning av ett lands valuta. Särskilt inte när man gjorde det så enkelt för sig som den borgerliga regeringen gjorde – nämligen att i stort sett strunta i alla former av samråd både internationellt och inom landet. Den stora konsten ligger i att efter det att devalveringen genomförts bromsa de kompenserande processer som ett sådant beslut så lätt medför. En betydande del av ansvaret för detta tog emellertid löntagarorganisationerna på sig. Man tecknade ett avtal för 1978 och en stor del av 1979 som innebär att man i detta inte begärde kompensation för de prisstegringar som devalveringarna medförde.

Samma ansvar för att devalveringarna fick sina avsedda, reala effekter har emellertid inte företagen känt. Det är mycket id tyder på att dessa i en betydande utsträckning valt att utnyttja devalveringarna till vinstförbättringar och inte till sänkningar av de relativa priserna. Med hänsyn till de kraftiga reallönesänkningarna under senare år – och kanske även 1979 – bäddar de vinstförbättringar man nu ser framför sig för en betydande instabilitet på avtalsområdet under slutet av 1979 och under 1980. Vi har

ju redan under hösten 1978 kunnat registrera en mycket oroande ökning i antalet vilda strejker. Devalveringspolitikens kortsiktiga framgångar kan alltså på längre sikt visa sig vara skenbara. Men detta får vi väl återkomma till när vi får ett bättre "perspektiv på devalveringarna".

De socialdemokratiska förslagen

Gemensamt för Grassman och Myhrman är att de anser att socialdemokraterna i opposition föreslagit en mera restriktiv politik än vad den borgerliga regeringen gjort. Myhrman går längst i denna tolkning genom att påstå att den socialdemokratiska politiken skulle lett till "ett lägre kapacitetsutnyttjande och större arbetslöshet" än vad regeringens politik skulle lett till.

Grassman och Myhrman har rätt så till vida att de socialdemokratiska budgetalternativen resulterat i klart lägre budgetunderskott än vad som följt av regeringsförslagen. Men det är nästan generande att behöva påpeka att detta inte är liktydigt med en mera restriktiv politik i fråga om kapacitetsutnyttjande och sysselsättning. Hur restriktiv respektive expansiv en viss budget är beror ju på hur dess inkomster och utgifter sammanfattas. Det finns ju utgifter och inkomster som får en betydande real effekt med mycket liten tidsförskjutning – det finns andra utgifter och inkomster på statsbudgeten som i det korta perspektivet över huvud taget knappast alls påverkar den reala efterfrågan. Typexemplet på denna senare utgiftskategori är ett finansiellt stöd till företagen som dessa i huvudsak endast låter passera vidare till sina bankräkningar där sedan de monetära effekterna av denna inlåningsökning måste neutraliseras av en kraftigt restriktiv kreditpolitik.

Den borgerliga regeringens ekonomiska politik har innehållit mycket av denna typ av åtgärder. Särskilt om man inkluderar effekterna av devalveringarna visar det sig att politiken i stor utsträckning verkat via ett allmänt likviditetsstöd till företagssektorn. Men detta har samtidigt också inneburit ett betydande

"spill" av insatserna. I stället för att försöka styra stödet till de företag som verkligen skulle ha kunnat påverkas i fråga om sin reala aktivitet har åtgärderna nu i stor utsträckning endast lett till en "rundgång" av pengar utan att nämnvärt kunna påverka den reala efterfrågan i ekonomin. De effektkalkyler som den borgerliga regeringen redovisat över sin politik i finansplaner och nationalbudgetar är enligt min mening missledande. De har kraftigt överskattat den reala stimulans effekten. De utgiftsbenägenheter man utgått ifrån i de kalkylmodeller som ligger till grund för dessa beräkningar har i rådande läge inte gällt utan sannolikt varit mycket lägre. Vad man missat i den borgerliga regeringens ekonomiska politik är att politiken borde inriktas på just de utgiftsområden där man kunde räkna med att en utgiftsbenägenhet fanns.

De socialdemokratiska budgetalternativen har varit uppbyggda med bl a detta i sikte. Ett typiskt exempel på detta är de av oss föreslagna åtgärderna för att förstärka företagens forsknings- och utvecklingsarbete. Vi föreslog för ett år sedan att den statliga bolagsskatten skulle höjas med 5 procentenheter. Samtidigt föreslogs även kraftigt höjda avdrag för *ökningar* i företagets utgifter för dessa ändamål. Företagen kan alltså klara sig ifrån denna skattehöjning – och mer än det – om man expanderar sin reala efterfrågan åt forsknings- och utvecklingshållet. Den av oss föreslagna strukturfonden verkade i samma riktning.

Det är inte lätt att göra reala effektberäkningar i det förändrade läge som den svenska ekonomin nu befinner sig. Men ett försök att göra detta ger ändå klart vid handen att ett förverkligande av den socialdemokratiska politiken under 1977 skulle lett till en betydligt högre real aktivitetsnivå och en högre sysselsättning men ett klart lägre budgetunderskott än vad den borgerliga regeringens politik medfört. Vi skulle alltså kunnat minska risken för den "överlikvidisering" av den svenska ekonomin som nu hotar den samhällsekonomiska stabiliteten framöver.

Strukturproblemen

Såväl Grassmans som Myhrmans artiklar är enligt min mening uttryck för att de akademiska nationalekonomerna för närvarande koncentrerar sig på passera-de problem. De för mig helt centrala ekonomiska frågorna ligger inte på det stabiliseringspolitiska området. Det gäller i stället hur vi i ett längre perspektiv skall kunna omstrukturera den svenska industrin så att vi kan klara 80-talets sysselsättningsanspråk. Jag vill inte utesluta att det var nödvändigt med någon form av kostnadsanpassande åtgärder under senare år. Men gör man detta till en huvudpunkt i den ekonomiska debatten tror jag att man missar de för framtiden centrala frågorna. Både devalveringar

och sänkningar av arbetsgivaravgifterna är defensiva åtgärder som inte löser de långsiktiga strukturproblemen. Skall vi på sikt klara både sysselsättnings- och inflationsproblemen så måste vi föra en politik som leder till en större industri-sektor än den vi för närvarande har och med en struktur som bättre tar till vara de komparativa fördelar som finns i vår ekonomi.

Docent *Carl Johan Åberg*

Socialdemokratiska riksdagsgruppen

Referenser

- Grassman, S., [1978], "Perspektiv på devalveringarna", *Ekonomisk Debatt*, årg 6, nr 5
 Myhrman, J., [1978], "1977 års stabiliseringspolitik - teori och debatt", *Ekonomisk Debatt*, årg 6, nr 6